

Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych

Przewodnik językowy Język Polski w Republice Czeskiej

Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, konwencja przyjęta w ramach Rady Europy, zapewnia ochronę i promowanie m.in. języka polskiego w Republice Czeskiej. **Przewodnik językowy** zawiera zbiór postanowień wybranych z Karty, służący wspieraniu języka polskiego w Republice Czeskiej.

Zarówno państwo czeskie jak i zapisy Karty nie mogą stanowić jedynych źródeł ochrony języka polskiego. Główna odpowiedzialność spoczywa w waszych rękach. Warunkiem przetrwania języka polskiego w Republice Czeskiej jest używanie jego wszędzie i na co dzień. Bądźmy szczerzy: język, który ma zastosowanie tylko w środowisku domowym prędzej czy później wymiera.

Nie ograniczajcie się jedynie do posługiwania się językiem polskim w waszych domach: traktujcie zapisy Karty dosłownie i wykorzystujcie możliwości, jakie ona zapewnia, używania języka polskiego w życiu publicznym.

Posługujcie się waszym językiem poza domem.

Cele i zasady

W odniesieniu do języka polskiego na terytoriach, na których ten język jest używany i w zależności od jego sytuacji, Republika Czeska będzie opierać m.in. swoją politykę, ustawodawstwo i praktykę na następujących celach i zasadach:

- uznaniu języka polskiego za wyraz bogactwa kulturowego
- poszanowaniu obszaru geograficznego języka polskiego w celu zapewnienia, by istniejące lub nowe podziały administracyjne nie stanowiły przeszkody w promowaniu języka polskiego
- potrzebie podjęcia zdecydowanego działania dla wspierania języka polskiego.

Republika Czeska zobowiązuje się do wyeliminowania, jeśli dotychczas tego nie uczyniła, każdego nieusprawiedliwionego zróżnicowania, wyłączenia, ograniczenia lub preferencji dotyczącej posługiwania się językiem polskim, której celem jest zniechęcenie do niego lub zagrożenie dla jego zachowania lub rozwoju. Podjęcie specjalnych środków na rzecz języka pol-

kiego, w celu wspierania równości pomiędzy jego użytkownikami a pozostałą częścią populacji lub takich działań, które właściwie uwzględniają szczególną sytuację tego języka, nie uważa się za akt dyskryminacji użytkowników powszechniej używanych języków.

Republika Czeska zobowiązuje się do promowania, za pomocą odpowiednich środków, wzajemnego zrozumienia pomiędzy wszystkimi grupami językowymi w kraju, w szczególności do szacunku i tolerancji wobec języka polskiego - pośród celów edukacji i szkoleń - a także zachęcania mass mediów, aby dążyły do tego samego celu.

Przy określaniu swojej polityki dotyczącej języka polskiego, Republika Czeska uwzględni potrzeby i życzenia wyrażane przez grupy posługujące się tym językiem. Zachęca się Republikę Czeską do tworzenia organizacji, jeśli to konieczne, mających na celu doradzanie władzom we wszystkich sprawach dotyczących języka polskiego.

Szkolnictwo

W zakresie szkolnictwa Republika Czeska zobowiązuje się, na terytorium, na którym używany jest język polski, zgodnie z sytuacją tego języka, i bez uszczerbku dla nauczania języka czeskiego:

- udostępnić nauczanie przedszkolne w języku polskim
- udostępnić znaczną część nauczania przedszkolnego w języku polskim
- udostępnić szkolnictwo podstawowe w języku polskim
- udostępnić znaczną część szkolnictwa podstawowego w języku polskim
- udostępnić szkolnictwo średnie w języku polskim
- udostępnić znaczną część szkolnictwa średniego w języku polskim
- udostępnić znaczną część szkolnictwa technicznego i zawodowego w języku polskim
- zachęcać do świadczenia lub zezwalać na świadczenie szkolnictwa uniwersyteckiego lub innych form szkolnictwa wyższego w języku polskim lub studiowanie języka polskiego w charakterze przedmiotów nauki uniwersyteckiej lub szkolnictwa wyższego

- przyjąć lub zachęcać do oferowania języka polskiego jako przedmiotu kształcenia dorosłych lub kształcenia ustawicznego
- podjąć starania zmierzające do zapewnienia nauczania historii i kultury, której odpowiada język polski
- zapewnić nauczycielom podstawowe i dalsze szkolenie, niezbędne do wprowadzenia w życie środków potrzebnych do nauczania języka polskiego
- ustanowić organ lub organy nadzorcze, odpowiedzialne za monitorowanie podjętych środków i postępu uzyskanego w dziedzinie wprowadzania lub rozwoju nauczania języka polskiego oraz za sporządzanie okresowych raportów na temat wysuniętych przez nie wniosków, które będą przekazywane do wiadomości publicznej.

Jeśli chodzi o szkolnictwo i w odniesieniu do terytoriów innych niż te, na których język polski jest tradycyjnie używany, Republika Czeska zobowiązuje się, jeśli liczba użytkowników języka polskiego to uzasadnia, umożliwiać, zachęcać i zapewniać nauczanie w języku polskim lub nauczanie tego języka na wszystkich odpowiednich poziomach nauczania (np. w przedszkolach, szkołach średnich, podstawowych, technicznych i zawodowych).

Władze sądownicze

Republika Czeska zobowiązuje się, w odniesieniu do tych okręgów sądowych, w których liczba mieszkańców posługujących się językiem polskim uzasadnia środki określone poniżej, odpowiednio do sytuacji tego języka i pod warunkiem, że korzystanie z udogodnień udostępnionych przez ten ustęp nie zostanie uznane przez sędziego za utrudniające należyte wymierzenie sprawiedliwości:

- w postępowaniu karnym:
 - zagwarantować oskarżonemu prawo do używania języka polskiego
 - zapewnić, by wnioski i materiały dowodowe, czy to pisemne, czy ustne, nie były uznawane za niedopuszczalne wyłącznie z tego powodu, że zostały sformułowane w języku polskim
 - przedstawić, na wniosek, dokumenty związane z postępowaniem sądowym w języku polskim, jeśli jest to konieczne, poprzez wykorzystanie tłumaczy ustnych oraz tłumaczeń pisemnych, bez dodatkowych kosztów dla zainteresowanych osób
- w postępowaniu cywilnym:
 - umożliwić, w każdym przypadku, kiedy strona musi stawić się osobiście przed sądem, aby on lub ona mogli używać języka polskiego, bez ponoszenia w związku z tym dodatkowych kosztów

- zezwolić, aby dokumenty i materiał dowodowy były przygotowane w języku polskim, o ile będzie to konieczne, poprzez wykorzystanie tłumaczy ustnych oraz tłumaczeń pisemnych
- w postępowaniach przed sądami w sprawach dotyczących spraw administracyjnych:

- umożliwić, kiedykolwiek strona musi się stawić osobiście przed sądem, aby on lub ona mogli używać języka polskiego bez ponoszenia w związku z tym dodatkowych kosztów
- zezwolić, aby dokumenty i materiał dowodowy były przygotowane w języku polskim, o ile będzie to konieczne, poprzez wykorzystanie tłumaczy ustnych oraz tłumaczeń pisemnych
- podjąć kroki w celu zapewnienia prowadzenia postępowań przed sądami w sprawach cywilnych i dotyczących spraw administracyjnych w języku polskim oraz środków i materiałów dowodowych w tym języku.

Republika Czeska zobowiązuje się nie zaprzeczać ważności dokumentów prawnych sporządzonych wewnątrz państwa wyłącznie z tego powodu, że zostały sporządzone w języku polskim.

Władze administracyjne i służby publiczne

W zakresie okręgów administracyjnych państwa, w których liczba rezydentów będących użytkownikami języka polskiego uzasadnia środki wymienione poniżej i odpowiednio do sytuacji języka polskiego, Republika Czeska zobowiązuje się, w takiej mierze, w jakiej jest to racjonalnie możliwe, zapewnić by użytkownicy języka polskiego mogli przedstawiać ustne lub pisemne wnioski w tym języku.

W odniesieniu do władz lokalnych i regionalnych, na których terytorium liczba mieszkańców będących użytkownikami języka polskiego jest taka, że uzasadnia środki wymienione poniżej, Republika Czeska zobowiązuje się do dopuszczenia lub zachęcenia do:

- możliwości składania przez użytkowników języka polskiego ustnych lub pisemnych wniosków w tym języku

- używania przez władze regionalne języka polskiego w debatach podczas ich posiedzeń, nie wyłączając jednakże używania języka czeskiego
- używania przez władze lokalne języka polskiego w debatach podczas posiedzeń, nie wyłączając jednakże użytkowania języka czeskiego
- używania lub przyjmowania, o ile będzie to konieczne, łącznie z nazwą w języku czeskim tradycyjnych i poprawnych form nazw miejscowych w języku polskim.

W celu zapewnienia możliwości używania języka polskiego w odniesieniu do władz administracyjnych i służb publicznych, Republika Czeska zobowiązuje się do tłumaczenia pisemnego lub ustnego, odpowiednio do potrzeb.

Republika Czeska zobowiązuje się do zezwolenia, na wniosek zainteresowanych, na używanie lub przybieranie nazwisk w języku polskim.

Media

Republika Czeska zobowiązuje się ze względu na użytkowników języka polskiego na terytoriach, na których mówi się tym językiem, w zależności od jego sytuacji, w zakresie, w jakim władze publiczne posiadają bezpośrednie lub pośrednie kompetencje, uprawnień lub w jakim odgrywają rolę w tej dziedzinie i przy poszanowaniu zasady niezależności i autonomii mediów:

- w stopniu, w jakim radio i telewizja pełnią misję służby publicznej, że wyda odpowiedni przepis przewidujący, by publiczni nadawcy oferowali programy w języku polskim
- że zachęci do regularnego nadawania lub ułatwi regularne nadawanie prywatnych programów radiowych w języku regionalnym
- że zachęci do regularnego nadawania lub ułatwi regularne nadawanie prywatnych programów telewizyjnych w języku polskim

- że zachęci do produkcji i dystrybucji utworów dźwiękowych i audiowizualnych w języku polskim, lub ułatwi taką produkcję i dystrybucję
- że zachęci do utworzenia lub ułatwi utworzenie lub utrzymanie co najmniej jednej gazety w języku polskim.

Republika Czeska zobowiązuje się, że zagwarantuje wolność bezpośredniego odbioru transmisji radiowych i telewizyjnych z państw sąsiednich w języku stosowanym w formie identycznej lub podobnej do języka polskiego i nie będzie się sprzeciwiać retransmisjom audycji radiowych i telewizyjnych w takim języku z państw sąsiednich. Ponadto Republika Czeska zobowiązuje się, że zapewni, by nie nakładano żadnych ograniczeń na swobodę wypowiedzi i swobodny przepływ informacji w mediach drukowanych w języku stosowanym w formie identycznej lub podobnej do języka polskiego. Korzystanie z wyżej wymienionych wolności może podlegać restrykcjom prawnym.

Działania kulturalne i obiekty kultury

W odniesieniu do działań i obiektów kulturalnych - a w szczególności bibliotek, bibliotek wideo, ośrodków kulturalnych, muzeów, archiwów, stowarzyszeń, teatrów i kin, jak również dzieł literackich i filmowych, powszechnych form ekspresji kulturalnej, festiwali i organizacji kulturalnych, włączając między innymi zastosowanie nowych technologii – Republika Czeska zobowiązuje się, na terytoriach, na których język polski jest używany i w stopniu, w jakim władze publiczne są kompetentne, posiadają prawo lub odgrywają rolę w tej dziedzinie:

- popierać formy wyrazu i inicjatywy właściwe językowi polskiemu i promować różne formy dostępu do dzieł tworzonych w tym języku

- zachęcać do bezpośredniego udziału przedstawicieli użytkowników języka polskiego podczas tworzenia obiektów i planowania działań kulturalnych
- popierać lub ułatwiać tworzenie instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, przechowywanie kopii i prezentację lub publikację dzieł powstałych w języku polskim.

W odniesieniu do terytoriów innych niż te, na których język polski jest tradycyjnie używany, Republika Czeska zobowiązuje się, jeśli liczba użytkowników języka polskiego to uzasadnia, zezwalać, popierać lub zapewniać odpowiednie działania i ośrodki kulturalne.

Republika Czeska zobowiązuje się do odpowiedniego uwzględnienia, w ramach polityki kulturalnej prowadzonej za granicą, języka polskiego i kultury, która jemu odpowiada.

Życie gospodarcze i społeczne

W odniesieniu do działań gospodarczych i społecznych Republika Czeska zobowiązuje się w całym kraju sprzeciwiać się praktykom, których celem jest zniechęcanie do stosowania języka polskiego w związku z działaniami gospodarczymi lub społecznymi.

W odniesieniu do działań gospodarczych i społecznych Republika Czeska zobowiązuje się w stopniu, w jakim władze

publiczne posiadają kompetencje, na terytorium, na którym jest używany język polski, i w takiej mierze, w jakiej jest to racjonalnie możliwe, zapewnić, aby informacje dostarczane przez kompetentne władze publiczne, dotyczące praw konsumentów, były udostępniane w języku polskim.

Wymiana transgraniczna

Republika Czeska zobowiązuje się:

- do zastosowania istniejących umów dwustronnych lub wielostronnych, które wiążą je z państwami, w których język polski jest używany w identycznej lub w podobnej formie, lub, o ile będzie to konieczne, do podjęcia starań o zawarcie takich umów, w taki sposób, aby sprzyjać kontaktom pomiędzy

użytkownikami tego języka w zainteresowanych państwach na polu kultury, edukacji informacji, szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego

- dla korzyści języka polskiego, do ułatwiania lub popierania współpracy transgranicznej, w szczególności pomiędzy władzami regionalnymi lub lokalnymi, na których terytorium język polski jest używany w formie identycznej lub podobnej.

Czy macie pytania?

Legalnie powołane w Republice Czeskiej organizacje oraz stowarzyszenia mogą zwracać się o pomoc, w sprawach związanych z zastosowaniem Karty w tym kraju, do Rady Europy. Wszelkie pytania prosimy kierować na adres:

Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych
Council of Europe
F- 67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

Przewodniki językowe są tworzone odrębnie dla każdego języka objętego Europejską Kartą Języków Regionalnych lub Mniejszościowych w celu udostępniania, odnoszących się do niego przepisów zawartych w Karcie. Niniejszy przewodnik nie może zastąpić Karty. Oryginalny zapis przepisów zaakceptowanych przez wszystkie kraje i lista języków regionalnych lub mniejszościowych znajduje się na stronie Rady Europy: <http://conventions.coe.int>. Kolejne Przewodniki językowe znajdują się w fazie przygotowań.